

İngiliz Ortaklıklar Hukukunun Kaynakları, Ortaklıkların Sınıflandırılması ve Tüzel Kişiliği Bulunmayan Ortaklıklar

Neval OKAN

Yrd. Doç. Dr., Anadolu Üniversitesi,
Hukuk Fakültesi
nokan@anadolu.edu.tr

İngiliz Ortaklıklar Hukukunun Kaynakları, Ortaklıkların Sınıflandırılması Ve Tüzel Kişiliği Bulunmayan Ortaklıklar

Özet

İngiliz hukukunda bir işletme bir "company" ya da bir "partnership" şeklinde bir ortaklık kurularak işletilebilir. İngiliz hukukunda ortaklıklarla ilgili düzenlemeler çeşitli mevzuat arasında yayılmıştır. İngiliz hükümeti, ortaklıklar hukukunun modern hale getirilmesi için çalışmalar başlatmıştır. Bu süreç 1998 yılında başlamış ve Sanayi ve Ticaret Bakanlığı (Department of Trade and Industry) tarafından yayımlanan raporlarla devam etmiştir. Bu çalışmalarda ortaklıklar hukukuna ilişkin Avrupa Birliği yönergelerinin büyük etkisi olmuştur. 2006 yılı sonunda Ortaklıklar Yasası (Companies Act 2006) kabul edilmiştir. Yasa koyucu "partnership" şeklinde kurulan ve tüzel kişiliği olmayan ortaklıklara az ilgi göstermişse de 2000 yılında çıkarılan bir yasa ile tüzel kişiliğe sahip yeni bir partnership oluşturulmuştur. Tüzel kişiliği bulunmayan "partnership"lere fazla ilgi gösterilmese de, "company" yoluyla gerçekleştirilemeyecek bazı işlerin gerçekleştirilmesinde kolaylıklar sağladığı için tercih edilmektedirler.

Anahtar Kelimeler: Ortaklık, İngiliz ortaklıklar hukuku, Avrupa Birliği ortaklıklar yönergeleri

The Sources Of English Company and Partnerships Law, The Classification Of Companies and Unincorporated Partnerships

Abstract

In English law a business can be run as a "company" or a "partnership". The various statutes govern the companies and partnerships. The English government started consultations in order to modernise the current law on companies. The process started in 1998 and continued with the reports of the Department of Trade and Industry. The EC Company law directives has had a profound effect on these reports. Companies Act 2006 was introduced at the end of 2006. The Parliament did not show much interest in "partnerships", but formed a new type of partnership which has legal personality by an Act accepted in 2000. Partnerships which do not have legal personality are not very popular, but they are chosen in such circumstances where a business cannot be performed in the form of a "company".

Keywords: Company, partnership, English company law, EC company law directives.

1. Giriş

Bu makalenin amacı İngiliz ortaklıklar hukukunun kaynakları, ortaklıkların sınıflandırılması ve tüzel kişiliği bulunmayan ortaklıklar hakkında genel bir bilgi vermektir. İngiliz ortaklıklar hukuku sürekli bir değişim göstermiştir. İngiliz hükümeti 1998 yılında İngiliz ortaklıklar hukukunun modern hale getirilmesini için çalışmalar başlatmıştır. Bu süreç 2006 tarihli Ortaklıklar Yasası' nın (Companies Act (CA) 2006) kabulüne kadar devam etmiştir. Bu makalede, İngiliz hukukundaki konuya ilişkin son değişikliklere yer verilmiştir. Çalışma iki ana başlıktan oluşmaktadır. "İngiliz Ortaklıklar Hukukunun Kaynakları" başlığı altında; tarihsel süreç, mevcut yasal düzenlemeler ve Avrupa Birliği düzenlemeleri ele alınmıştır. "Ortaklıkların Sınıflandırılması ve Tüzel Kişiliği Bulunmayan Ortaklıklar" başlığı altında ise, İngiliz hukukunda yer alan ortaklıklar değişik açılardan sınıflandırılarak; tüzel kişiliğe sahip olup olmamaları açısından yapılan sınıflandırma kapsamında, tüzel kişiliği bulunmayan ortaklıklar ele alınmıştır. Tüzel kişiliğe sahip olan ortaklıklar ayrı bir çalışmanın konusu olarak düşünülmüştür. Ortaklıkların kuruluşu, işleyişi ve sona ermesi konuları ayrıntılı olarak inceleme konusu yapılmamıştır. Yeri geldikçe bu konularda çok genel bilgiler verilmiştir. Ortaklıkların isimleri verilirken de, Türk ortaklıkları ile farklılıkları bulunduğundan, orijinal isimler kullanılmış, Türk hukukunda yer alan ortaklıklarla olan benzerlikleri dipnotlarda açıklanmaya çalışılmıştır. Bu incelemenin İngiliz ortaklıklar hukuku ile ilgili araştırma yapacak olan hukukçulara yarar sağlayacağı ve kaynaklara ulaşmakta yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

2. İngiliz Ortaklıklar Hukukunun Kaynakları

2.1. Tarihsel Süreç

İngiliz hukukunda ortaklıklar ya bir sermaye ortaklığı (company) ya da bir kişi ortaklığı (partnership) olarak kurulur. İngiliz hukukunda company law (ortaklıklar hukuku) denilince daha çok ticaret siciline kayıtlı olan yani Company Act 2006'ya göre ticaret siciline tescil ile hukuki kişilik kazanan "company" anlaşılır.

İngiltere'de tüzel kişiliğe sahip ortaklıklar, 1844 tarihli Ortaklıklar Yasasından (Joint-Stock Companies Act 1844) bu yana mevcuttur. Modern ortaklıklar hukukunun temeli de 1844 tarihli bu yasaya dayanır. Bu yasadaki önce ortaklıklar Kraliyet imtiyazı ile veya Parlamantonun çıkardığı özel bir yasa ile kuruluyordu ve İngiliz hukukundaki halka açık ortaklıkların (public limited company) ilk şekilleri olan bu ortaklıklar, "Joint-Stock Company" olarak ifade ediliyordu. Bu ortaklıklar, başlangıçta sömürge ortaklıkları olarak ve çoğunlukla da yeni sömürgelerde ticaret yap-

mak amacıyla oluşturulurken;¹ 17. yüzyılın sonlarında çoğunluğu ülke içinde faaliyet göstermek amacıyla kuruldu. Bu dönemde, ortaklıkların sayısında büyük bir artış oldu. Bu artışla birlikte, 18. yüzyılın başlarında, ortaklıklarda küçük yatırımcıları dolandırmaya yönelik olarak piyasaya menkul kıymetler arz edildi. Bunun sonucunda kaçınılmaz olarak menkul kıymet piyasalarında çöküşler başladı. Bu durum, ortaklık sahtekârlıklarının simgesi haline gelen South Sea Ortaklığının (South Sea Company) hisse fiyatlarının çok fazla düştüğü, 1720 yılında doruğa ulaştı. Bu durum South Sea Bubble (South Sea Sahtekârlığı) olarak bilinir. Bu olay patlak verdiğinde South Sea Ortaklığının herhangi bir mal varlığı kalmamıştı (Pettet, 2001: 10). Bu yüzden büyük “partnerships”lerin sanki birer sermaye ortaklığı (company) gibi davranmalarını engellemek ve ortaklık sahtekârlıklarını önlemek için oluşturulan ve Sahtekârlık Yasası (Bubble Act) olarak bilinen yasa yürürlüğe girdi; 1825 yılına kadar da yürürlükte kaldı (Pettet, 2001: 10). 1825 yılında, ekonomik açıdan sermaye ortaklığı oluşturulmasına kolaylıklar sağlanması gerektiğinin farkına varıldı; ayrıca, “partnership” şeklinde kurulan ortaklıkların tüzüklerinin de açık bir şekilde düzenlenmesi gerekliliği doğdu. İngiltere’de, 1844 yılında ilk kez, tescil ile tüzel kişiliğe sahip ortaklık (incorporation) kurulmasına ve 1855 yılında da sınırlı sorumluluk oluşturulmasına izin verildi (Pettet, 2001: 10). Bu yasal düzenlemelere 1856 tarihli Ortaklıklar Yasasında (Joint-Stock Companies Act 1856) da yer verildi. 1856 tarihli ve sonraki yasalar 1862 tarihli Ortaklıklar Yasasında (Companies Act 1862) bir araya getirildi. Bu tarihten günümüze kadar da ortaklıklar hukukunun gelişimi devam etti. Böylece, 1844 tarihli yasadan bu yana sermaye ortaklıklarına ilişkin yasa birçok kez değiştirildi ve birleştirilmiş oldu.²

1862 tarihli yasayı takip eden yıllarda, birçok reformlar önerildi ve bu reform önerileri daha sonra yasalaştı. Bu süreci izleyen uzun yıllardan sonra, tüm düzenlemeleri birleştiren yasa 1985 tarihli Ortaklıklar Yasası (Companies Act 1985) yürürlüğe girdi. 2004 yılında, 2004 tarihli Ortaklıklar (Denetim, İncelemeler ve Halk Ortaklığı) Yasası (Companies (Audit, Investigation and Community Enterprise) Act 2004) yürürlüğe girdi. Son birleştirme ise, ortaklıklar hukuku alanındaki en kapsamlı yasa olan, 2006 tarihli Ortaklıklar Yasası (Companies Act 2006) ile yapıldı. 2006 tarihli bu yasa 1985, 1989 ve 2004 tarihli Ortaklıklar Yasalarının birçok hükmünü yeniden düzenleyerek bu hükümlerin yerine geçti. Bu yasa aynı zamanda, ortaklıkların kuruluşu, yöneticilerin görevleri ve sorumlulukları, pay sahiplerinin hakları, genel

---

¹ Joint-Stock Company’ler ve tarihi gelişimi için bkz. “The Joint Stock Company and The Problems of The Close Corporations”, *Iowa Law Review*, 50, 118-140; Evans (1908), “The Evolution of the English Joint-Stock Limited Trading Company”, 8(5), 339-361.

² Birleştirme yasalaştırmadan çok farklıdır; yasada bulunmayan ancak, “common law”da yer alan ortaklıklar hukukunun ilişkin çok kapsamlı alanın anlaşılabilir hale gelmesini sağlar. Common law bugün bile, ortaklık yöneticilerinin birçok hukuki yükümlülüğü ve bu yükümlülüklerin uygulamasına ilişkin kurallar gibi konularda, bazı temel ilkeleri belirler (Davies, 2002: 1).

kurul toplantıları, pay sermayenin korunması vb. konularda bir dizi değişikliği gerçekleştirdi.

Yasa koyucunun “company”lerin aksine “partnership”lere fazla ilgi göstermediği görülür. “Partnership” şeklinde kurulan ortaklıklara ilişkin temel düzenlemeler, her ikisi de halen yürürlükte olan, Partnerships Act 1890 (PA 1890) ve Limited Partnerships Act 1907 (LPA 1907)’de yer alır. “Company” ile “partnership” haklarını birleştiren yeni iş araçlarının ortaya çıktığı 20. yüzyılın sonlarına kadar, yasa koyucu tarafından “partnership”lere az ilgi gösterilmişse de Limited Liability Partnerships Act 2000 yürürlüğe konularak yeni tip bir partnership oluşturuldu.

2.2. Yasal Düzenlemeler

1945 yılındaki Cohen Komisyonu’nun Raporu (Report of the Cohen Committee) ve önceki düzenlemelerin bir sonucu olarak çıkarılan, 1948 tarihli Ortaklıklar Yasası (Companies Act 1948) uzun yıllar, temel yasa olma özelliğini sürdürdü. Bunu takiben 1967, 1976, 1980, 1981 ve 1983 yıllarında, 1962 yılındaki Jenkins Komisyonu’nun (Jenkins Committee) önerilerinin ve üye ülkelerin ortaklıklar haklarını uyumlaştırma programı kapsamında yer alan EEC yönergelerinin teşviki ile ortaklıklar yasaları (companies act) çıkarıldı (Rose, 2001: 1). 1985 tarihli Ortaklıklar Yasası, 1948 yılından 1983 yılına kadar çıkarılmış olan ortaklıklar yasalarının yerine geçti (Rose, 2001: 1).

Ortaklıklar hukuku açısından 1985 tarihli Ortaklıklar Yasası (Companies Act 1985), 2006 yılına kadar temel yasa niteliğini sürdürdü. 1985 tarihli asanın bazı hükümleri ayrı ayrı, aynı yıl çıkarılmış olan, Ortaklıkların Birleştirilmesi Yasası (Companies Consolidation (Consequential Provision) Act 1985), Ortaklık Menkul Değerleri Yasası (The Company Securities (Insider Dealing) Act 1985), Ticari İsimler Yasası (The Business Names Act 1985) ile yeniden düzenlendi. 1986 tarihli İflas Yasası (Insolvency Act 1986) ile iflas hukukunun birleştirilmesi sağlandı. Bu yasa adından anlaşılmasının aksine sadece iflas hukukuna ilişkin olmayıp, tüm ortaklık tasfiyelerini de düzenlemektedir. Bu yasa, Companies Act 1985’te yer alan ve ortaklıkların tasfiyelerine ilişkin olan hükümlerin yürürlükten kaldırılmasına yol açtı. Aynı şekilde 1986 yılında, yöneticilerin yetkisizliklerine ilişkin dağınık şekildeki hükümlerin bir araya getirilmesi amacıyla, Ortaklık Yöneticilerinin Yetkisizliği Yasası (Company Directors Disqualification Act 1986) çıkarıldı. Ayrıca, Companies Act 1985’in değişik bölümlerini yeniden düzenleyen veya yürürlükten kaldıran 1986 tarihli Finansal Hizmetler Yasası (Financial Services Act 1986) da ortaklıklara ilişkin düzenlemeler getirdi. Bundan üç yıl sonra, bazı hükümleriyle önceki yasayı değiştiren, 1989 tarihli Ortaklıklar Yasası (Companies Act 1989) yürürlüğe girdi. Bir yıl sonra 2000 tarihli Finansal Hizmetler ve Piyasalar Yasası (Financial Services and Markets Act 2000) kabul edildi ve 1 Aralık 2001’de yürürlüğe girdi. Yetersiz, karışık ve etkisiz olan eski sistemin başarısızlığına son vermek için, ortaklıkların menkul değerlerinin

hukuki durumlarını tamamen düzenleyen bu yasa ile mali sisteme güvenin korunması, mali sistem kamu anlayışının oluşturulması, tüketicilerin korunması ve mali suçların azaltılması amacıyla Mali Hizmetler Mercii (Financial Services Authority) oluşturuldu (Marsh, 2002: 439). İngiliz ortaklıklar hukuku alanında bir diğer yasal düzenlemenin ise, Company Act 2004 ile yapıldığını belirtmiştik. Bu yasanın iki temel amacı bulunuyordu: Enron'un³ kötü sonuçları sonrası ortaklıklara ve mali piyasalara güveni artırmak ve sosyal kurumların, amaçlarını gerçekleştirmek için ortaklığı araç olarak kullanmalarını teşvik etmek. Bu yasanın birinci bölümü, denetçi sisteminin, muhasebe ve raporlama uygulamalarının ve ortaklıkların soruşturma rejiminin güçlendirmesine ilişkin, ikinci bölümü ise; karını ve malvarlığını ortaklarının yararından çok kamu yararına kullanmak isteyen sosyal kurumlar için tasarlanmış ortaklıklara (community interest companies) ilişkin hükümlerden oluşmaktadır.

İngiliz hukukunda ortaklıklarla ilgili düzenlemeler çeşitli yazılı mevzuat arasında yapılmış durumdadır. İngiliz hükümeti, İngiliz ortaklıklar hukukunun modern hale getirilmesi için çalışmalar başlattı. Bu süreç 1998 yılında başladı ve Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından yayınlanan müzakere raporları ile devam etti.⁴ Bakanlık bu amaçla, Ortaklıklar Hukukunu Gözden Geçirme Heyeti (Company Law Review Steering Group)⁵ adı verilen, bir heyet oluşturdu. Bu heyet Temmuz 2001'de bir sonuç raporu hazırladı ve yeni bir ortaklıklar yasası hazırlama hareketi, Temmuz 2002 tarihinde hükümetin "White Paper"⁶ yayınlaması ile devam etti.⁷ Mart 2005'de de Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, ortaklıklar hukukunun gözden geçirilmesi ve 2002 tarihli White Paper sonrası hükümetin çalışmalarına dayanan, "Ortaklıklar Hukuku Reformuna İlişkin White Paper" yayınladı (Bourne, 2005: 163).

---

³ Enron, Texas Houston'da enerji sektöründe faaliyet gösteren bir şirkettir. Dünyanın önde gelen enerji, doğal gaz, kâğıtçılık ve iletişim şirketlerinden biriydi. Medyada Amerika'nın son yıllardaki en yenilikçi şirketlerinden biri olarak lanse ediliyordu. Kurumsal, sistematik ve planlı olarak muhasebe hileleri yaptığı için 2001 yılları sonunda çok tanındı. 30 Kasım 2001'de Avrupa'daki işlemleri nedeniyle hakkında iflas davası açıldı. 2 Aralık 2001'de Amerika'da İflas Yasası'nın yeniden yapılandırılmaya ilişkin korumadan yararlanmak istedi. Bu Amerikan tarihinin en büyük iflası idi ve binlerce kişinin işine mal oldu. Amerikan tarihinin en büyük ve en karışık davalarından sonra Enron Kasım 2004 de iflastan kurtuldu. Enron, şirket hile ve yolsuzluklarında bir sembol haline geldi. Şirket bugün, elinde kalan az miktardaki temel varlıklarını işletmek ve kalan işlerin yan ürünlerini üretmek ve satışı için, hala varlığını sürdürmektedir.

⁴ "Modernising English Company Law", <http://www.pwc.com>

⁵ Mart 1998 yılında, İngiliz Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, ticaret hukuku ile ilgili, uzun dönem köklü bir gözden geçirme çalışmaları başlatmıştır. Company Law Review (CLR) olarak adlandırılan bu gözden geçirme çalışmaları, bağımsız olarak oluşturulan ve "Company Law Review Steering Group" adı verilen heyetçe yönetilmektedir. Bu heyet, işletme faaliyetleri gerçekleştirmek için basit, modern, etkili ve maliyet etkinliği olan bir çatıyı geliştirmeyi amaçlamaktadır.

⁶ Hükümetin tutumunu belirten resmi yayın.

⁷ "Company Law and Investigations, Modernising Company Law", DTI, <http://www.dti.gov.uk>

Ortaklıklar hukuku araştırmalarının temel noktalarından birini, pay sahipleri ve yöneticiler için daha kolay olan, küçük ortaklıkların işletilmesi oluşturuyordu.⁸ Reform önerileri beş alanda toplanmıştı: Pay sahipleri ve karar alma, yöneticiler, ortaklık raporları ve denetim, kurumsal düzenlemeler, hukuku basit ve rasyonel hale getirmenin diğer yolları.

2005 yılında yayınlanmış olan “White Paper”da yer alan alanlara ilişkin olarak, Ortaklıklar Hukuku Reform Yasa Tasarısı (Company Law Reform Bill) hazırlandı. Bu tasarı daha sonra Ortaklıklar Yasa Tasarısına (Companies Bill) dönüştürüldü ve Kasım 2006’da Ortaklıklar Yasası (Companies Act 2006) olarak kabul edildi. 2006 tarihli Ortaklıklar Yasası, 1985 tarihli Ortaklıklar Yasası (Companies Act 1985)’nin ve 1989 tarihli Ortaklıklar Yasası (Companies Act 1989)’nin hükümlerinin çoğunu yürürlükten kaldırdı ve ortaklıklar alanında temel yasa haline geldi. Bu yasa ile aynı zamanda, 1985 tarihli İflas Yasası (Insolvency Act 1985), 1986 tarihli İflas Yasası (Insolvency Act 1986), 1988 tarihli Mali Yasa (Finance Act 1988), 2000 tarihli Finansal Hizmetler ve Piyasalar Yasası (Financial Services and Markets Act 2000), Limited Liability Partnerships Act 2000, Limited Partnerships Act 1907, 1985 tarihli Ticari İsimler Yasası (Business Name Act 1985) ’nın bazı hükümleri yürürlükten kaldırıldı.

Pay sahipleri ve karar alma, yöneticiler, ortaklık raporları ve denetim konularında düzenlemeler yapan, hukuku basit ve rasyonel hale getirmeyi amaçlayan, Company Act 2006, ile ortaklıklar hukuku alanında gerçekteştirilen değişikliklerden bazılarını şu şekilde sıralayabiliriz: İçtihat hukuku (case law) kurallarıyla belirlenmiş olan yöneticilerin görevleri açıkça ortaya konuldu ve yöneticilere yeni görevler verildi. Ortaklık, pay sahipleri ile iletişim kurulabilmek için elektronik iletişimi daha fazla kullanabilmeleri sağlandı. Halka açık olmayan ortaklıkların yıllık genel kurul toplantısından muaf olabilmeleri mümkün hale geldi. Pay sahiplerinin genel kurul dışında yazılı bir karar almaları ile ilgili yeni usuller getirildi. Denetçilerin, görev süreleri sona erdiğinde, görevlerinden alınmadıkları sürece yeniden seçilmiş kabul edilecekleri öngörüldü. Ortaklık pay sahiplerinin, belirli durumlarda, yöneticilerin ihmal ve kusurlarından dolayı ortaklık adına dava açma hakları genişletildi. Ortaklığın, ortaklık denetçilerinin sorumluluklarını sınırlandırabilmesine olanak sağlandı. Bir tanık huzurunda, ortaklık evrak ve belgelerinde bir tek yöneticinin imzası yeterli olması; ortaklık bir ortaktan oluşuyorsa, ortaklık sözleşmesi ile bu kişiye teminat karşılığı imza yetkisi verilebilmesi öngörüldü. Ayrıca, denetim raporlarında, bilerek ya da dikkatsizlik sonucu, yer alan aldatıcı ve yanlış bilgilerin suç oluşturacağı düzenlendi. Ortaklıklar hukukunun gelecekteki gelişmelere uygun hale getirilebilmesi kolaylaştırıldı.

---

⁸ “English Company Law Reform”, Freshfields Bruckhaus Deringer, January 2001, <http://www.freshfields.com>

2.3. Avrupa Birliği Düzenlemeleri

Avrupa Topluluğu Roma Anlaşmasının 44(2)(g) maddesi üye ülkelerin ulusal ortaklıklar hukuku kurallarının uyumlaştırılmasını öngörür.⁹

Üye ülkelerin mevzuatlarının uyumlaştırılması açısından, ortaklıklar hukuku alanındaki düzenlemelerin oldukça başarılı olduğu söylenebilir. Avrupa Topluluğunda ortaklıklar hukukunun uyumlaştırılması amacıyla bugüne kadar birçok tüzük, yönerge, tavsiye kararı vb. yayımlanmıştır. Bu düzenlemelerin gerekleri üye ülkelerce yerine getirilmektedir. Birleşik Krallık da ortaklığın bir üyesi olarak, 1973 yılından beri Avrupa Birliği hukukuna uyum için kendi iç hukukunda gerekli düzenlemeleri yapmakta; Avrupa hukuku ile ilgili konularda Avrupa Adalet Mahkemesi'nin kararlarını tanımaktadır.

Avrupa Adalet Mahkemesi, *Marleasing v La Commercial International de Alimentacion* davasında¹⁰, ulusal mahkemelerin, yönerge hükümlerine yer veren iç hukuk kurallarını yorumlarken, Topluluk yönergelerinin amacını ve ifadesini mümkün olduğunca göz önünde bulundurmaları gerektiği belirtilmiştir (Edwards, 1999: 411). Üye ülkeler kendini iç hukuklarında gerekli düzenlemeleri yaparken ve yorumlarken yönerge hükümlerini dikkate almak zorundadırlar.

İngiliz hukukunda ortaklıklar hukuku, diğer topluluk üyesi ülkelerde olduğu gibi, Avrupa Topluluğu hukuk kurallarının önemli bir etkiye sahip olduğu iç hukuk alanlarından birini oluşturmaktadır. Ortaklıklar hukuku alanındaki Avrupa Topluluğu düzenlemeleri Birleşik Krallıkta ortaklıklar hukukunun kaynakları arasında yer alır.

Topluluğun düzenlemelerini tüzükler, yönergeler ve tavsiye kararları olarak kısaca ele alacağız.

2.3.1. Avrupa Birliği (Konsey) Tüzükleri

Tüzükler, 1957 tarihli Roma Anlaşmasına göre yetkili olan Avrupa Komisyonu tarafından önerilmekte ve Bakanlar Konseyi tarafından kabul edilmektedir. Tüzükler genel bir kapsama sahip olup, tüm yönleriyle bağlayıcıdırlar ve üye devletlerde

---

⁹ Roma Anlaşması m.44(2) (Eski 54(3)): Konsey ve komisyon önceki hükümlerin kendisine yüklediği görevleri (örneğin bir üye devlet uyruklarının bir başka üye devlet topraklarında yerleşme özgürlüğüne getirilen kısıtlamaların kaldırılması gibi), özellikle,

.....
(g) Ortakların olduğu kadar üçüncü kişilerin de çıkarlarını korumak amacıyla üye ülkelerde 48. Maddenin 2. paragrafı uyarınca ortaklıklardan ve firmalardan istenen teminatları, gereken ölçüde ve bunları Topluluk çapında eşdeğer kılacak biçimde koordine ederek;

.....
yerine getirecektir.

¹⁰ *Marleasing SA v La Commercial Internaciona de Alimentacion SA* (dava C-106/89) (1990) ECR I-4135 Davası, <http://www.europa.eu.int>

doğrudan uygulanırlar. Bu nedenle, Avrupa Konseyince ortaklıklar hukuku alanında kabul edilmiş tüzükler İngiliz hukukunda önemli bir kaynaktır.

Avrupa Konseyince ortaklıklar hukuku alanında kabul edilmiş tüzüklerden biri, Avrupa Ekonomik Yarar Gruplaşması (European Economic Interest Grouping (EEIG)) ile ilgili 25 Temmuz 1985 tarihli 2137/85 sayılı Konsey Tüzüğüdür¹¹. Bu tüzük, en az iki üye ülkeden kişilerce oluşturulabilen yeni bir işletme aracı, Avrupa ekonomik yarar grubu¹² oluşturulmasını sağlamaktadır. Avrupa ekonomik yarar gurubu oluşturulmasının önerilmesindeki amaçlarından biri, bunların ortak araştırma ve geliştirme için kullanılması olmasına karşın, bunlardan daha geniş amaçlarla yararlanılmaktadır.

Diğer bir Konsey tüzüğü ise, Avrupa Ortaklığı (European Company) ile ilgili 8 Ekim 2001 tarihli 2001/2157 Sayılı Avrupa Konseyi Tüzüğüdür¹³. Bu tüzüğe göre, 8 Ekim 2004 tarihinden itibaren, herhangi bir Avrupa Birliği ülkesindeki ortaklıklar siciline Avrupa anonim ortaklığının (European public limited-liability company” veya “societas europea (SE)) tescili mümkün hale gelmiştir. Konsey tüzüğü Avrupa ortaklığı için bir statü olarak kabul edilmektedir. Avrupa ortaklığı, en az farklı iki üye ülkenin yasalarına göre faaliyet gösteren, en az iki Avrupa Birliği ortaklığının işbirliğini gerektirmektedir.

Uluslararası muhasebe standartlarının uygulaması ile ilgili 19 Ağustos 2002 tarihli Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin 1606/2002 EC sayılı Tüzüğü¹⁴ ise, adından da anlaşılacağı gibi uluslararası muhasebe standartlarına ilişkin düzenlemelere yer vermektedir.

2.3.2. Avrupa Birliği Yönergeleri

Konsey, Roma anlaşmasının 44 (2) maddesine dayanarak, Komisyonun önerisi üzerine, ortaklıklar hukukunun uyumlaştırılması amacıyla yönergeler yayımlamıştır. Ortaklıklar hukuku ile ilgili bu yönergeler birinci yönerge, ikinci yönerge, üçüncü yönerge vs. şeklinde önerilmiştir. Ortaklıklar hukuku alanında yayınlanmış olan temel on dört uyumlaştırma yönergesi bulunmaktadır.¹⁵ Ortaklıklar hukukunun uyumlaştırılması amacıyla Komisyon tarafından şimdiye kadar yayınlanmış olan yönergelerden dokuzu kabul edilmiştir. Ayrıca sermaye piyasası hukuku alanında

¹¹ Council Regulation (EEC) No 2137/85 of 25 July 1985 on the European Economic Interest Grouping (EEIG) Official Journal L 199, 31/07/1985 P. 0001 - 0009

¹² Avrupa Ekonomik Yarar Gruplaşması, Fransız “groupement d’interet économique dayanmaktadır. (Bkz. Villiers, 1998: s.55)

¹³ Council Regulation (EC) No 2157/2001 of 8 October 2001 on the Statute for a European company (SE) supplemented by Council Directive (2001/86/EC) of 8 October 2001 supplementing the Statute for a European Company with regard to the involvement of employees, Official Journal L 294, 10/11/2001 P. 0001 - 0021

¹⁴ Regulation (EC) No 1606/2002 of the European Parliament and of Council of 19 July 2002 on the application of international accounting standards, Official Journal L 243, 31/07/1985 P. 0001 - 0009

¹⁵ Bu yönergelerden ileriki sayfalarda bahsedilmektedir.

da birçok yönerge yayımlanmıştır. Sermaye piyasasına ilişkin yönergelerin doğrudan ortaklıklar hukuku ile ilgisi bulunmamakla birlikte, menkul değerleri sermaye piyasalarında işlem gören ortaklıklar açısından önemlidir. Bu yönergeler, Birleşik Krallıkta, ortaklık sermayesi, muhasebe denetimi, ortaklık muhasebesi, ortaklıkla ilgisi bulunan üçüncü kişilerin korunmasına ilişkin konularda belirli bir etkiye sahiptir.

Uyumlaştırma politikası kapsamında, ortaklıklar hukuku yönergeleri ortaklıklara doğrudan uygulanamazlar. Çünkü topluluk ortaklıklar hukuku yönergeleri, üye ülkeler için, doğrudan uygulanacak olan hukuk kaynağı değildir. Yönerge hükümlerinin gereğinin süresi içinde üye ülkelerce yerine getirilmesi gerekir. Yönergeler bir üye ülke tarafından belirlenen süre içerisinde yerine getirilmediği takdirde, yönerge hükümlerini açıkça ve kayıtsız şartsız olarak mahkemelerinde kabul eden bir üye ülke ile karşı karşıya kalındığında, yerine getirmeyen üye ülke açısından yönerge hükümleri bağlayıcı hale gelir. Ancak, üye ülkeler dışındaki kişiler kabul edilmemiş yönerge hükümlerine dayanamaz.¹⁶

Yönergeler, genellikle, halka açık sınırlı sorumlu ortaklıklara (public limited company) veya üye ülkelerdeki benzer ortaklıklara (societe anonyme, societa per azioni, naamloze vennootschap, aktiengesellschaft, vb.)¹⁷ uygulanmaktadır.

Bazı üye ülkeler, genellikle, payların serbestçe devri hariç, sınırlı sorumlu halka kapalı ortaklıkları da halka açık sınırlı sorumlu ortaklıklarla eş değer görmektedirler. Diğer üye ülkeler ise bu tür ortaklıkların, sınırlı sorumluluğu bulunsa bile, daha çok bir partnership'e benzediğini kabul ederler (Wymeersch, 2001: 9).

Avrupa Birliğinin birinci, dördüncü, yedinci ve onbirinci ortaklıklar hukuku yönergeleri halka açık olan ve olmayan sınırlı sorumlu ortaklıklara uygulanabilirken; ikinci, üçüncü ve altıncı ortaklıklar hukuku yönergeleri sadece halka açık sınırlı sorumlu ortaklıklara uygulanabilmektedir. Aynı şekilde Avrupa Birliğinin tek üyeli ortaklıklara ilişkin 12. yönergesi de sadece halka açık olmayan sınırlı sorumlu ortaklıklara uygulanabilmektedir.

Birleşik Krallığın Avrupa Birliği'ne 1973 yılından itibaren üye olmasını sağlayan, 1972 tarihli Avrupa Toplulukları Yasası'nın (European Communities Act 1972) 9. bölümü, anonim, limited ve paylı komandit ortaklıklara ilişkin olan ortaklığın ilanı, ortaklık taahhütlerinin geçerliliği ve ortaklığın hükümsüzlüğü konularını ele alan Avrupa Konseyinin 9 Mart 1968 tarihli birinci yönergesinin¹⁸, İngiliz hukukuna ak-

¹⁶ Bkz. Marshall v Southampton and South West Hampshire Area Health Authority (Teaching) Case 152/84, Court of Justice of The European Communities, 26 February 1986, European Court reports 1986 Page 00723; [1986] 2 All ER

¹⁷ Bu ortaklıklar Türk hukukundaki halka açık anonim ortaklıkları ifade etmektedir.

¹⁸ First Council Directive 68/151/EEC of 9 March 1968 on co-ordination of safeguards which, for the protection of the interests of members and others, are required by Member States of companies within the meaning of the

tarılmasını sağlamıştır. Daha sonra Companies Act 1989'de bu yönerge hükümleri yer almıştır. Bu yönerge anonim, limited ve paylı komandit ortaklıklar (company) için açıklık sistemini öngörmektedir. Bu yönerge hükümlerine göre, tüm üye ülkeler, ortaklık tüzüğü'nün, ortaklık çalışanlarının, ödenmiş sermayenin, bilanço ve kar zarar hesaplarının, tasfiyenin ve tasfiye memurlarının kamuya açıklanmasını sağlamakla yükümlüdür.

Anonim ortaklıkların kuruluşu, sermayelerinin bütünlüğünün korunması ve sermaye artırım işlemlerine ilişkin olan ikinci yönerge¹⁹ yer alan yükümlülüklerle Companies Act 1980'de yer verilmiştir. Ancak, sermaye ile ilgili mevcut kurallarda köklü değişiklikler yapılması gerekmemiştir. Bu yönerge halka açılabilen ortaklıklara uygulanmakta ve ortaklığın kuruluşu, sermayenin korunması, azaltılması ve artırılması ile ilgili asgari koşullar öngörmektedir.

Anonim ortaklıkların birleşmesi sırasında pay sahiplerinin ve üçüncü kişilerin çıkarlarının korunmasına yönelik üçüncü yönerge²⁰ hükümlerine 1987 tarihli Ortaklıklar Düzenlemelerinde (Companies Regulations 1987 (SI 1987 No.1991)) yer verilmiştir.²¹ Bu yönerge hükümleri de İngiliz hukukunda fazla bir öneme sahip olmamıştır.

Ortaklıkların yıllık hesaplarına ilişkin olan dördüncü yönerge²² hükümlerine ise Companies Act 1981 de yer verilmiş; bu hükümler Companies Act 1985'de aynen yer almıştır.

Anonim ortaklıkların bölünmesine ilişkin olan ve üçüncü yönergenin tamamlayıcısı niteliğinde olan altıncı yönerge²³ hükümleri de, üçüncü yönerge hükümleri ile birlikte, 1987 tarihli Ortaklıklar Düzenlemeleri (Companies Regulations 1987 (SI 1987 No.1991)) ile yerine getirilmiştir.

---

second paragraph of Article 58 of the Treaty, with a view to making such safeguards equivalent throughout the Community, Official Journal L 065, 14/03/1968 P. 0008 - 0012

¹⁹ Second Council Directive 77/91/EEC of 13 December 1976 on coordination of safeguards which, for the protection of the interests of members and others, are required by Member States of companies within the meaning of the second paragraph of Article 58 of the Treaty, in respect of the formation of public limited liability companies and the maintenance and alteration of their capital, with a view to making such safeguards equivalent, Official Journal L 026, 31/01/1977 P. 0001-0013

²⁰ Third Council Directive 78/855/EEC of 9 October 1978 based on Article 54 (3) (g) of the Treaty concerning mergers of public limited liability companies, Official Journal L 295, 20/10/1978 P. 0036 - 0043

²¹ Statutory Instrument 1987 No. 1991: The Companies (Mergers and Divisions) Regulations 1987, <http://www.hms.gov.uk>

²² Fourth Council Directive 78/660/EEC of 25 July 1978 based on Article 54 (3) (g) of the Treaty on the annual accounts of certain types of companies, Official Journal L 222, 14/08/1978 P. 0011 - 0031

²³ Sixth Council Directive 82/891/EEC of 17 December 1982 based on Article 54 (3) (g) of the Treaty, concerning the division of public limited liability companies, Official Journal L 378 , 31/12/1982 P. 0047 - 0054

Ortaklıkların konsolide hesaplarının düzenlenmesine yönelik koşullara ilişkin ve dördüncü yönergenin eki niteliğinde olan yedinci yönergede²⁴ yer alan hükümlere²⁵ Companies Act 1989 da yer verilmiştir.

Hesap denetçiliği (komiserliği) için gerçek ve tüzel kişilerde aranacak koşulları düzenleyen sekizinci yönerge²⁶ hükümlerine de Companies Act 1989'da yer verilmiştir.

Bir üye devlet veya bir üçüncü devlette yerleşik bir ortaklığın üye devletlerden birinde şube açması halinde yapılması gereken ilan formalitelerine ilişkin olan onbirinci yönergeden²⁷ doğan yükümlülükler, Denizaşırı Ortaklıklar ve Mali ve Kredi Kurumlarına İlişkin Düzenlemeler (Oversea Companies and Credit and Financial Institutions Regulations 1992 (SI 1992 No. 3179) ile yerine getirilmiştir.²⁸

Tek ortaklı halka kapalı sınırlı sorumlu ortaklıklara ilişkin onikinci yönergeden²⁹ doğan yükümlülükler ise, Tek Ortaklı Halka Kapalı Sınırlı Sorumlu Ortaklıklar Düzenlemeleri (Companies (Single Member Private Limited Companies) Regulations 1992 (SI 1992 N.1699)) ile³⁰ yerine getirilmiştir (Pettet, 2001: 13.; Villiers, 1996:181).

2.3.4. Avrupa Birliği Tavsiye Kararları

Avrupa Birliği Tavsiye Kararları, tüzükler gibi emredici nitelikte genel bir kural değildir. Belli konularla sınırlı belli kişi veya devletlere yönelik kurallardır. Yöneldiği kişiler açısından tüm yönleriyle bağlayıcıdır.

İngiliz ortaklıklar hukuku ile ilgili Avrupa Birliği tavsiye kararlarını şu şekilde sıralayabiliriz: Avrupa Birliği'nde yasal denetimde kalite teminatı ile ilgili asgari gerekli-

²⁴ Seventh Council Directive 83/349/EEC of 13 June 1983 based on the Article 54 (3) (g) of the Treaty on consolidated accounts, Official Journal L 193, 18/07/1983 P. 0001 - 0017

²⁵ Avrupa Adalet Mahkemesi, Tomberger v Gebrüder von der Wettern GmbH davasında yönerge hükümlerini göz önüne almıştır. Case C-234/94 [1996] 2B.C.L.C.457, [1996] All ER (EC) 817

²⁶ Eighth Council Directive 84/253/EEC of 10 April 1984 based on Article 54 (3) (g) of the Treaty on the approval of persons responsible for carrying out the statutory audits of accounting documents, Official Journal L 126 , 12/05/1984 P. 0020 - 0026

²⁷ Eleventh Council Directive 89/666/EEC of 21 December 1989 concerning disclosure requirements in respect of branches opened in a Member State by certain types of company governed by the law of another State, Official Journal L 395,30/12/1989 P. 0036-0039

²⁸ Statutory Instrument 1992 No. 3179: The Oversea Companies and Credit and Financial Institutions (Branch Disclosure) Regulations 1992, <http://www.hms.gov.uk>

²⁹ Twelfth Council Company Law Directive 89/667/EEC of 21 December 1989 on single-member private limited-liability companies, Official Journal L 395, 30/12/1989 P. 0040 - 0042

³⁰ Statutory Instrument 1992 No. 1699: The Companies (Single Member Private Limited Companies) Regulations 1992, <http://www.hms.gov.uk>

likleri öngören 15 Kasım 2000 tarihli ve 2001/256/EC sayılı Komisyon Tavsiye Kararı,³¹

Ortaklıkların yıllık rapor ve hesaplarının, onayı, kamuya açıklanması konularına ilişkin 30 Mayıs 2001 tarihli ve 2001/453/EC sayılı Komisyon Tavsiye Kararı.³²

3.Ortaklıkların Sınıflandırılması ve Tüzel Kişiliğe Sahip Olmayan Ortaklıklar

3.1. İngiliz Hukukunda Ortaklıkların Sınıflandırılması

3.1.1. İngiliz Hukukunda Ortaklık Kavramı

İngiliz hukukunda ortaklıklar, işletme veya ticaret amacıyla kişilerin bir araya geldikleri bir topluluktur. Ortaklıklar, tüzel kişiliğe sahip olabileceği gibi tüzel kişilikten yoksun da olabilir. Tüzel kişiliğe sahip olmayan ortaklıkların en eskisi Türk hukukundaki adi ortaklıklara benzeyen, “general partnership”dir. Partnership Act 1890’a göre, “partnership”, kar amacı ile bir araya gelerek, bir işletme işleten kişiler arasında var olan ilişkidir. “partnership” denilince, genellikle, tüzel kişilikleri bulunmayan “general partnership”³³ ve “limited partnership”³⁴ ifade edilmek istenir. Çok yeni bir partnership türü olan limited liability partnership ise, tüzel kişiliğe sahiptir ve farklı kurallara tabidir.

Limited liability partnership dışındaki diğer tüzel kişiliğe sahip ortaklıklar için İngiliz hukukunda “company” sözcüğüne yer verilmektedir. İngiliz hukukunda, günümüzde, “company” olarak isimlendirilen bu ortaklıklar için “company” yerine, Amerikan hukukunda kullanılan “corporation” sözcüğünün kullanımı da oldukça yaygındır (Pettet, 2001: 15). Ancak, uzun yıllar boyunca, Birleşik Krallık’ta, belki de tarihsel nedenlerle, “company” sözcüğü kullanılmıştır (Pettet, 2001: 15). İlk “joint-stock company”lere baktığımızda, bunlar için “company” sözcüğünün kullanıldığını ve 1862 yılından bu yana çıkarılan yasaların adında da, “company” sözcüğüne yer verildiğini görüyoruz.³⁵

³¹ Commission Recommendation of 15 November 2000 on quality assurance for the statutory audit in the European Union: minimum requirements (Text with EEA relevance) (notified under document number C(2000) 3304), Official Journal L 091, 31/03/2001 P. 0091 - 0097

³² Commission Recommendation of 30 May 2001 on the recognition, measurement and disclosure of environmental issues in the annual accounts and annual reports of companies (notified under document number C(2001) 1495), Official Journal L 156, 13/06/2001 P. 0033 - 0042

³³ “General partnership” Türk hukukundaki kolektif ortaklıklara benzemektedir ancak bu ortaklıkların tüzel kişilikleri yoktur. Tüzel kişilik açıdan baktığımızda ise, bu ortaklıkların Türk hukukundaki adi ortaklıklara benzediği söylenebilir.

³⁴ Limited partnership Türk hukukundaki komandit ortaklıklara benzemektedir ancak bu ortaklıkların tüzel kişilikleri bulunmamaktadır.

³⁵ 1844 tarihli Joint-Stock Companies Act, 1985 tarihli Companies Act, 1985 tarihli, Companies Consolidation Act, 1985 tarihli Company Securities Act, 1986 tarihli Company Directors Disqualification Act, 1989 tarihli Companies

İngiliz hukukunda company sözcüğünün yerine corporation sözcüğünün kullanımının sorun yarattığı; çünkü “corporation” sözcüğünün, “company” sözcüğünden daha geniş bir kavram olduğu ifade edilmektedir.³⁶ Gerçekten de, İngiliz hukukunda “corporation” sözcüğü, büyük işletmeleri ve ortaklıkları ifade etmek üzere kullanıldığı gibi, kamu hizmetlerini sağlamakla yükümlü olan kamu kurumlarını belirtmek üzere de kullanılmaktadır. Aynı şekilde, İngiliz hukukunda “corporation” kavramı, “company” olarak ifade edilen tüzel kişiliğe sahip sermaye ortaklıklarını kapsadığı gibi “partnership” olarak ifade edilen ancak tüzel kişiliği bulunmayan ortaklıkları da kapsamaktadır.

Biz ortaklıkları “partnership” ve “company” olarak ifade edeceğiz. Kavram karışıklığını önlemek açısından bu kısa bilgiyi verdikten sonra İngiliz ortaklıklar hukukunda yer alan ortaklık tiplerine göz atalım.

3.1.2. İngiliz Hukukunda Ortaklık Türleri

İngiliz hukukunda yürürlükteki ortaklık yasalarıyla ortaklıklar hukuku ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Hangi kuralların hangi ortaklıklara uygulanacağını saptayabilmek için, ortaklık tipleri arasındaki farklılıkların bilinmesi gerekir.

İngiliz hukukunda, ortaklıkları düzenleyen temel yasalara baktığımızda, bu yasaların “Partnership Act” ve “Company Act” olarak çıkarıldıkları ve ortaklıkların da ya “partnership” ya da “company” olarak kuruldukları görülmektedir. Bu ise partnership ve company olarak kurulan ortaklıklar ayırımına yol açmaktadır. “Company” olarak kurulan ortaklıkların tamamı tüzel kişiliğe sahip olmasına karşın, “partnership” olarak kurulan ortaklıklardan birinin tüzel kişiliği olduğu halde diğer ikisinin tüzel kişiliği yoktur. İngiliz hukukunda yer alan ortaklıkların bazıları, alt ayırimda Türk hukukunda yer bazı ortaklıklara karşılık gelmekte ise de tüm ortaklıkları Türk hukukunda yer alan ortaklıklar ile eşleştirmek olanaksızdır. Bu nedenle İngiliz Hukukunda yer alan ortaklıkları anlatırken orijinal isimleri kullanılacak, Türk hukukunda yer alan ortaklıklar ile benzer olanlar ya da benzerlik belirtmeye çalışılacaktır.

Act (1985 tarihli Companies Act’i değiştirmekte), 1985 tarihli Companies Regulations (SI 1985/ 805), 1985 tarihli Companies Regulations (SI 1985/854), 1992 tarihli The Companies (Single Member Private Limited Companies) Regulations (SI 1992/1699).

³⁶ “İki tip corporations vardır. Corporations sole (tek kişilik) ve Corporations aggregate (birçok kişiden oluşan). Corporation sole, basit olarak, bölümde bulunan kişilerden bağımsız kabul edilen bir makam veya atanmış bir kamu görevlisidir. Önceleri, başpiskopos, piskopos, rahipler, papazlar ve bunun gibi, çoğu corporations sole ruhani bir doğaya sahipti. Bunlar hala böyle olmakla birlikte, bunun yanında hükümdar, bakanlar gibi yönetimde yer alan ve hazine avukatı (treasury solicitor) gibi yönetimin dışında olan daha birçok corporation sole vardır. Bütün bunlar, “corporation”ın bir “company” olmadığını ortaya koymaktadır. Bu nedenle belki de tarihsel olarak İngiliz hukuku “company” yerine “corporation”u kullanma konusunda bir çekimserliğe sahiptir. Çünkü her “company” bir “corporation” olmasına karşın, her “corporation” bir “company” değildir. “Company” kişilerin toplamından oluşmuş, bir “corporation”, bir “corporation aggregate”dir.” (Pettet, 2001: 15).

“Company” veya “partnership” olarak kurulan ortaklıkları, tüzel kişiliğe sahip olup olmamaları açısından sınıflandırabiliriz. Alt sınıflandırmada, tüzel kişiliğe sahip “company”lerin, tüzel kişiliklerinin doğumuna neden olan işlem veya kaynak açısından sınıflandırılması da mümkündür. Bir diğer açıdan baktığımızda “company” olarak kurulan ortaklıklar, halka açık olabileceği gibi olmayabilir de. “Company” şeklinde kurulan ortaklıkların bir kısmı pay ve borç senetlerini borsaya kaydettirmektedirler. Bu açıdan da ortaklıklar, pay ve borç senetlerini borsaya kayıt ettiren ve ettirmeyen ortaklıklar ayrımına tabi tutulabilir. Ortaklıklar, ister bir “partnership” isterse bir “company” olarak kurulmuş olsun, ortakların sorumluluğu dikkate alınarak, sınırlı sorumluluğu bulunan ve bulunmayan ortaklıklar olarak da ikiye ayrılabilir.

Bir diğer sınıflandırma da, ortaklıkları holding ilişkisi açısından, ana ve yavru ortaklıklar olarak ikiye ayırmaktır. Bir ortaklık çoğunlukla kurulduktan sonra, pay senetlerinin (sermayesinin) yarısından fazlasına sahip olan diğer bir ortaklığın bağlı ortaklığı haline gelebilir; bu ortaklıklar özel kuralların uygulandığı ortaklık gruplarıdır (Acca Study Text (Acca), 1989: 16).

Ortaklıklar İngiltere’de, Galler’de³⁷ ve deniz aşırı kurulmuş oldukları dikkate alınarak da bir ayırma tabi tutulabilir. Company şeklinde kurulan ortaklıkları düzenleyen ve temel yasa niteliğine sahip, Company A 2006, İngiltere’de, Galler (Wales)’de ve ufak değişikliklerle İskoçya (Scotland)’da (birleşik olarak Büyük Britanya (Great Britain)) uygulanır. Ancak, Kuzey İrlanda, İzlanda ve Versey ve Guernsey adalarının kendi ortaklıklar mevzuatı vardır. İş merkezi Britanya’da olup, Britanya dışında kurulmuş bir ortaklık, ortaklık adı, ortaklık sözleşmesi gibi birkaç istisna dışında, Company Act 2006 kurallarına tabidir. Bu ortaklıklar denizaşırı ortaklıklardır. Diğer Birleşik Krallık ortaklıkları ise, örneğin kraliyet imtiyazı ile kurulan ortaklıklar (chartered company), Company Act’e göre tescil edilmezler.

Görüleceği gibi ortaklıkların değişik açılardan çok farklı sınıflandırılması mümkün olabilmektedir.

3.2. Tüzel Kişiliğe Sahip Olmayan Ortaklıklar

İngiliz hukukunda ortaklıkların ya bir “company” ya da bir “partnership” olarak kurulduklarını ifade etmiştik. “Company” olarak kurulan ortaklıklar tüzel kişiliğe sahiptir. “Partnership”lere gelince, İngiliz hukukunda, işletme aracı olarak üç tip “partnership” bulunmaktadır: “General partnership”, “limited partnership” ve çok yeni olan “limited liability partnership” Bu “partnership”lerden “general

³⁷ Birleşik Krallık, Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda’yı kapsayan dört ülkeden oluşmaktadır: İngiltere, Galler, İskoçya ve Kuzey İrlanda. İngiltere, Galler ve İskoçya Büyük Britanya’yı oluşturmaktadır. Birleşik Krallık 1801 yılında oluşmuştur. 1922 yılında İrlanda’nın bir bölümü ayrılarak, daha sonra İrlanda Cumhuriyeti adını alan, bağımsız bir devlet haline gelmiştir.

partnership” ve “limited partnership” tüzel kişiliğe sahip değildir. “Limited liability partnership” ise tüzel kişiliğe sahiptir. Bu nedenle burada “general partnership” ve “limited partnership” olarak kurulan ortaklıklardan söz edeceğiz.

3.2.1. General Partnership

“Partnership” olarak kurulan ortaklıkların ilk ve en eskisi, “ordinary partnership” olarak da ifade edilen “general partnership”tir.³⁸ İngiliz hukukunda “general partnership”, 14 Ağustos 1890 tarihli Partnership Act (PA 1890) ile düzenlenmiştir. “Partnership” hukuku önceki yüzyılı tamamen kapsayacak şekilde bir gelişim göstererek yasallaşmıştır (Morse, 2001: 1). Bu yasaya göre, “partnership”, kâr sağlamak amacıyla, tüzel kişiliğe sahip olmaksızın, ortaklaşa ticaret ya da iş yapmak amacıyla, gerçek ya da tüzel kişiler arasında oluşturulan bir ortaklıktır (PA 1890 m.1). Kazanç sağlamak amacı olmayan bir grup insanın bir araya gelerek,³⁹ “partnership” oluşturması mümkün değildir (Grier, 1998: 13). Aralarında ortaklık kurmuş olan bu ortaklar toplu halde ortaklık (firm) olarak ifade edilir (PA 1890 m. 4/1). “General partnership”e, tüzel kişiliğe sahip olmamasına karşın⁴⁰, yönetsel kolaylık açısından, hukuki bir kimliğe sahipmiş gibi davranılmakta ve ortaklık adıyla dava açılabilmesi gibi, bu ortaklık adıyla, kendisine de dava açılabilir. Ortaklık tarafından kullanılan ünvanın sonunda bazen “Co.” sözcüğü yer alır. Bu sözcük, hukuki bir kavram olarak herhangi bir anlam ifade etmez ve ortaklığın bir “company” olduğunu göstermez (Morse, 2001: 3).

“General partnership”, Türk hukukundaki adi ortaklıklar gibi, devletin herhangi bir müdahalesi olmaksızın kurulur (Mayson vd., 2003: 6). PA 1890 m.1’e göre, “general partnership” ortakların açık veya üstü kapalı olarak yapacakları bir sözleşme ile oluşturulur. Ortaklık sözleşmesi, herhangi bir sözleşme gibidir. Ortaklık sözleşmesinin oluşturulması herhangi bir formaliteyi gerektirmez. Ortaklık sözleşmesine genel hükümler uygulanır. Ortaklık sözleşmesinin özel bir şekilde yapılması zorunluluğu olmamasına karşın, genellikle yazılı bir şekilde yapılmaktadır (Keenan ve Bisacre, 2002: 32). Ortaklar, aralarındaki ortaklık anlaşmasının koşullarını, ortaklık anlaşması ortaklık sözleşmesi⁴¹ ve benzeri adlarla anılan bir sözleşme ile düzenleyebilirler (Grier, 1998: 13). Ancak böyle bir sözleşme yoksa veya sözleşmede belir-

³⁸ Bu ortaklıklar tüzel kişiliği bulunmaması açısından Türk hukukundaki adi ortaklıklara benzemekle birlikte, tüzel kişilik dışında, diğer düzenlemeler açısından kolektif ortaklıklara benzemektedir.

³⁹ Spor kulübü veya mütevellî heyeti tarafından işletilen vakıf gibi.

⁴⁰ İngiltere ve Kuzey İrlanda’da partnership tüzel kişiliğe sahip olmamasına karşın, İskoçya’da tüzel kişiliğe sahiptir (PA m. 4). Yani İskoç partnership ayrı bir malvarlığına sahiptir ve sözleşme yapabilir (PA m.20). İngiltere’de olduğu gibi ortaklık firma adıyla dava açılabilir ve kendisi bu adla dava edilebilir. Bu açıdan İngiliz ve İskoç hukuku arasında önemli bir fark yoktur, çünkü ortaklık, ortaklar tarafından oluşturulmaktadır. Bununla beraber, İngiltere’dekinin aksine İskoçya’da, bir partnership, tüzel kişiliğe sahip olduğu için, ortaklığın borçlusu ve alacaklısı olabilir.

⁴¹ İngiliz hukukunda ortaklık anlaşması, “deed of partnership”, “contract of co-partnership”, “partnership agreement” veya “articles of partnership” isimleri altında ifade edilmektedir.

tilmeyen bir konuda anlaşmazlık çıkarsa, Partnerships Act 1890'da öngörülen kurala başvurulur.

"Partnership" oluşturmak için, ortaklar arasında bir sözleşmenin varlığı tek başına yeterli değildir. Ortaklar bir işletme işletmek üzere bir ortaklık kurduklarında, ortaklıktan söz edebilmek için ortakların, aralarındaki sözleşmeye göre, bu işletmeyi işletmeye başlamaları da gerekir. Ancak bu şekilde, ortaklar arasında bir "partnership" kurulmuş olur.⁴²

Company Act 1989 (CA 1989)'un 145 ve 212 maddeleri ile değişik CA 1985'in 716/1 maddesine göre, istisnalar dışında, bir "partnership" bir işletme işletmek amacı ile kurulduğunda, en fazla 20 ortağa sahip olabiliyordu. Ancak, çok sayıda avukat, muhasebeci, aktüer, emlak acentesi, müfettiş tarafından oluşturulan "partnership"ler ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığının onayladığı işler için oluşturulan "partnership"ler bu kuralın istisnalarını oluşturmaktaydı. Ortak sayısının 20'yi aş-

⁴² Khan and another v Miah and another [2000] HL Davası:

"Mayıs 1993'de birinci ve ikinci davalı bir restaurant açmak istediler fakat yeterince sermayeleri yoktu. Bu nedenle girişime ilgisini çekmek için davacı K'ya başvurdular. Bir işletmede ortak olunması, başlangıç sermayesinin çoğunu K tarafından sağlayacağı, birinci davalının işletmeyi yöneteceği ve ikinci davalının da başkan olacağı hususunda anlaştilar. Daha sonra aralarına iş tecrübesi ve mülk sahibi tarafından talep edilen mali itibarı sağlamak için üçüncü davalıyı da aldılar. 1 Aralık 1993'de taraflar uygun bir bina buldular, bu binanın restoranta dönüştürülmesi için proje onayı aldılar, bina için sözleşmesi yaptılar, mülkiyetin kazanılması için anlaştilar, K ve üçüncü davalı adıyla ortaklık banka hesabı açtilar, mülkiyeti satın almak için bankadan kredi alınmasına karar verdiler, binanın uygun hale getirilmesi ve dönüştürülmesi için bir inşaat firması ile sözleşme yaptılar ve malzemelerin ve masa örtülerinin alınması için anlaştilar. Neredeyse ortaklık hesabındaki paranın tamamı K tarafından sağlanmıştı. Daha sonra K'nın davalılar ile ilişkisi sona erdi ve 25 Ocak 1994'de aralarında herhangi bir partnership oluşturulmasına karar verildi. Bu zamana kadar, taraflar mülkiyet edindiler, mobilyaları satın ve teslim aldılar, halı alımı için kredi sözleşmesi yaptılar, masa örtülerinin yıkanması için anlaşma yaptılar, yerel basına restaurant için reklâm verdiler. Ancak 14 Şubat 1994 tarihine kadar restaurant işletmeye açılmadı. Bu tarihten sonra, davalılar K ile hesaplaşmaksızın restorantı kendi adlarına işletmeye başladılar. Daha sonra davada, hâkim, taraflar arasında bir partnership olduğuna ve K'nın ortaklıkta % 50 hisseye hak kazandığına karar verdi. Davalıların başvurusu üzerine, Court of Appeal, çoğunlukla, ortak girişime katılmış olan tarafların fiili olarak ticarete başlayıncaya kadar ortak sıfatına sahip olamayacaklarına, bu nedenle anlaşmaya varılmış olan işletmenin teşhisine gerek olduğuna, daha sonra mahkemenin ortakların söz konusu sürece işletmeyi işletip işletmediklerine karar vermesi gerektiğine karar verdi ve tarafların 25 Ocak 1994 tarihinden önce bu işletmeyi işletmedikleri sonucuna vardı. Bu nedenle davalıların başvurusuna izin verildi. Bunun üzerine K, House of Lords'a başvurdu.

Karar: Ortak girişime (joint venture) taraf olanların, fiili olarak ticarete başlamadıkları sürece ortak haline gelemeyeceklerine ilişkin bir hukuk kuralı bulunmuyordu. Daha doğrusu, kural, ortak bir girişim olarak işletme faaliyeti icra etmek için anlaşmış olan kişilerin, fiili olarak faaliyete geçtikleri şüpheli olduğu sürece ortak sıfatını kazanamayacaklarıydı. Bu nedenle tarafların gerçekte faaliyete geçip geçmediklerine karar vermek için, girişimin teşhis edilmesi gerektiğiydi, ancak bu girişime herhangi bir özel isim vermeye gerek yoktu. Emsal davada, Court of Appeal'in (Temyiz Mahkemesi) çoğunluğunun böyle bir isimlendirme yapmış olması yanlış ve tarafların işletmek üzere anlaştilıkları işletmeye, imkânsız bir şekilde, dar bir görüşle bakmışlardı. Taraflar mevcut bir işletmede ortak olmayı tasarlamamışlardı ve sadece bir restaurant idare etmek ve işletmek hususunda anlaşmaya varmamışlardı. Ancak, restaurant için uygun bir bina bulmak, onu donatmak ve kurulduğunda restorantı işletmek hususunda anlaşmışlardı. İktisap, tadilat, binanın donatımı, mobilya ve malzemenin satın alınması tümü, sonuçta kazanç sağlamak için yüklenilen ve tarafların birlikte bir partnership olarak işletmeyi kararlaştırdıkları işletmenin bir parçasını oluşturan, ortak girişimin parçasıydı. Bu nedenle sorun, restaurantın ticarete başlayıp başlamadığı değildi, tarafların, içinde yer almak için anlaştilıkları ortak kuruluşa başlamış olmayı, yeterince sağlamış olup olmadıklarıydı. Bunu sağlamışlardı ve dolayısıyla başvuruya izin verilmeliydi." [2001] 1 All ER 27

ması halinde tüzel kişiliğe sahip bir “company” oluşturulması gerekiyordu. Ancak ortakların “company” oluşturmak zorunlulukları yoktu. Ortaklar ortak sayısı yirmiyi aşmasına karşın, “company” oluşturmuyorsalr, bu durumda bir “partnership” değil, ortaklar arasında bir topluluk söz konusu oluyordu. Ancak, kazanç sağlamak amacıyla bir işletme işletilmiş ve üçüncü kişiyle bir sözleşme yapılmışsa, sözleşmenin karşı tarafının, ortak sayısının yirminin üzerinde olduğunun farkında olmaması halinde, topluluk üyelerine karşı kişisel olarak sözleşmeyi yerine getirebiliyordu.(Grier, 1998: 14). Companies Act 1985’in bu maddesi, The Regulatory Reform (Removal of 20 Member Limit in Partnerships ect.) Order 2002 (No.3203) ile yürürlükten kaldırılarak “partnership” için en fazla 20 ortak sınırlamasına son verildi ve ortak sayısının yirminin üzerinde bulunsa dahi bir ticari işletme işletmek üzere, bir “partnership” oluşturmak mümkün hale geldi.

Partnership Act 1890 m.1(2)’ye göre, Company Act 1862 veya yürürlükte olduğu sürece, Parlamento tarafından çıkarılmış herhangi bir yasa uyarınca “company” olarak sicile tescil edilmiş olan ve “joint stock companies” siciliyle ilgisi olan veya herhangi bir başka yasa, bir Kraliyet İmtiyazı (Royal Charter) ile ya da bunlar uyarınca oluşturulmuş ya da tüzel kişilik kazanmış bir “company” veya topluluk, Partnerships Act 1890 kapsamında bir “partnership” olarak kabul edilmez. Aynı şekilde Limited Liability Partnerships Act 2000’e göre kurulan “partnership”ler de bu yasanın kapsamı dışındadır.

“Partnership” olarak ticaretle uğraşmakla, tüzel kişiliğe sahip bir ortaklığın (incorporate company) ortağı olmak arasındaki temel fark, “partnership”te her ortağın ortaklığı süresince, ortaklar arasında ayrıca bir sözleşme yok ise, ortaklığın uğradığı tüm borç ve yükümlülüklerden sorumlu olmasına (PA 1890 m.9) karşın, tüzel kişiliğe sahip bulunan ortaklığın ortağının, ortaklık sözleşmesi veya yazılı hukuk kurallarıyla aksi öngörülmedikçe, ortaklık borçlarından dolayı sorumlu olmamasıdır. Bu husus Re Sheffield & South Yorkshire Permanent Building Society (1889) QBD davasında açıkça ifade edilmiştir.⁴³ Buna bağlı olan çok önemli bir diğer fark da, Mann v D’Arcy and Others (1968) Davasında ifade edildiği gibi⁴⁴,

⁴³ Re Sheffield & South Yorkshire Permanent Building Society (1889) QBD Davası:

“Common law’da, herhangi bir şekilde, birlikte kazanç sağlamak veya ticaret yapmak için bir araya gelen kişilerin, birliğin (association) ortağı oldukları sürece, birliğin ortaya çıkan tüm borçlarından dolayı sorumlu olduğu ve sonuç olarak “association” sona erdirildiğinde, eski ortakların borçlardan paylarına düşeni ödemek zorunda oldukları ileri sürülmektedir. Genel bir kural olarak- yasadan ayrı - yani ortaklar ve tüzel kişiliğe sahip olmayan partnership niteliğindeki “association” açısından bu açıktır ancak, “corporation” açısından, yasa koyucu düzenlemediğinde, veya kuruluşa tüzel kişilik tanıyan imtiyaz (charter) farklı bir şey öngörmediğinde, durum tamamen farklıdır. Corporation tıpkı gerçek kişiler gibi bir kişiliğe sahiptir; herhangi biri bu tüzel kişiliğe güveniyorsa, ortaklara kişisel olarak, sadece yasa veya imtiyaz (charter)’in öngörmesi halinde başvurulabilir.” (Mayson vd. 2003: 6)

⁴⁴ Mann v D’Arcy and Others (1968) Davası:

“Mayıs 1958 de, davacı ile davalı arasında bir kereye mahsus 350 ton patatesin alım ve tekrar satımı için bir anlaşma yapılmıştı ve ortak hesap açılmıştı. Davalı, diğer iki davalının da yer aldığı ve D’A & Co adıyla bilinen ve “partnership”te toprak mahsulleri tüccarı olarak faaliyet gösteren aktif ortaktı. Patateslerin alım ve satım işi D’A

“partnership” olarak kurulan ortaklıkta yer alan her bir ortağın ortaklığın amaçları doğrultusunda, sözleşme yapabileceği ve bu sözleşmeyle, ortaklığı ve diğer ortakları da bağlayabileceğidir (PA 1890 m.5). Ortak olmayan birine de ortaklığı temsil yetkisi verilebilir (PA 1890 m.5). “General partnership”lerde genel ilke, ortaklığın borç ve yükümlülüklerinden dolayı ortağın sorumluluğunun sınırlandırılmamış olmasıdır. “Partnership”in hukuki bir varlığı yoktur. Ancak, Türk hukukundaki adi ortaklıklardan farklı olarak, ortaklar ortaklık adıyla dava açabilir ve dava edilebilirler. Ortaklığın malvarlığı ortaklara aittir ve ortaklığın sözleşmelerinden ortaklar sorumludur. Tüzel kişiliğe sahip ortaklıklarda ise, ortaklık işlerini yapan bir yönetim kurulunun varlığı gerekli olup, ortaklardan hiç birinin ortaklığı bağlayıcı işlem yapma yetkileri bulunmamaktadır.

Aksi öngörülmediği sürece, Türk hukukundaki adi ortaklıklarda olduğu gibi, “general partnership” ortakları kârı eşit olarak paylaşırlar (Pettet, 2001: 22).

Ortaklık sözleşmesinde, ortaklığın süresine ilişkin bir hüküm yer almıyorsa ve ortakların buna ilişkin bir anlaşmaları bulunmuyorsa herhangi bir ortak, herhangi bir zamanda ayrılma niyetini tüm ortaklara bildirerek, ortaklıktan ayrılabilir (PA m. 26(1)). Ortaklardan birinin ayrılmış olması ortaklığı sona erdirmez⁴⁵.

Herhangi bir ortağın ölümü ve iflası halinde, tüm ortaklar anlaşarak ortaklığı sona erdirebilirler (PA m. 33(1)). Herhangi bir ortak, kişisel borçlarından dolayı, ortaklık malvarlığındaki payını çektiğinde, diğer ortakların isteği ile ortaklığa son verilebilir (PA m. 33(2)).

& Co'nun kontrolündeydi. Anlaşmaya göre, D'A & Co, işlerinin bir parçası olarak, 350 ton patatesin alım ve tekrar satımı işini yapmaya başlamıştı. Sorun ilk davalının, davacı ile tek bir iş için kurulmuş olan ortaklığı bağlayıcı, zımnî olarak verilmiş bir sözleşme yapma yetkisine sahip olup olmadığıydı.

Karar: Davacı ile davalı arasında patateslerin alım ve satımı konusunda kar ve zararı paylaşmaya ilişkin olarak yapılmıştır. Anlaşma PA m. 5'e göre, “bir işletme ile olağan şekilde yapılan” bir şeydir. Bir ortağa ortakları, diğer bir işletmedeki diğer bir kişi ile zımnî olarak, ortaklık yapma yetkisi vermeseler bile ilk davalı ortaklığı sözleşme ile bağlama yetkisine sahiptir ve tek bir iş için kurulmuş ortaklığı sözleşme ile D'A & Co'ya bağlayabilir.” [1968] 2 All ER 177

⁴⁵ Abbott v Abbott (1936), Chancery Division Davası:

“Bir baba ve üç oğlu arasındaki partnership sözleşmesinde, “2.ortaklık 11 Kasım 1923 tarihinde başlayacaktır... Herhangi bir ortağın ölümü veya ayrılması ortaklığı sona erdirmeyecektir. 10. Herhangi bir ortak ... veya mahkemece dağıtılmaya neden olacak herhangi bir olaya izin verirse ortaklıktan ayrılmı olarak kabul edilir” hükmü yer alıyordu. Oğlanlarda biri, ortaklık sözleşmesinde ortaklık süresine ilişkin bir hüküm bulunmadığı için ortaklığın isteğe bağlı olduğunu iddia ederek dağılma ihtarında bulundu ve mahkemece, ortaklığın dağılımı olduğunu tespit ve ortaklığın tasfiyesine karar verilmesi için dava açtı.

Karar: (i) Ortaklık sözleşmesinin uygun yorumu halinde, her ne kadar diğerleri ile kendisi arasındaki ortaklığa karar vermiş olsa da, ortaklığa tek bir üye ile son verilemez.

(ii) Bir kişi devam ettiği için, mahkemece veya başka bir şekilde sona ermedikçe ve ortaklardan ikisi yaşadığı ve ortaklıktan ayrılmadığı sürece ortaklık isteğe bağlı bir ortaklık değildir.” [1936] 3 All ER 828

3.2.2. Limited Partnership

Partnerships Act 1890'ın kabulünden sonra "partnership" hukuku İngiltere ve Galler'de çok yavaş bir gelişim göstermiştir. "General partnership"te ortakların sınırlı sorumluluklarının bulunmaması, her ortağın, diğer ortakların, ortaklığın işletilmesiyle, verdiği zarardan dolayı sınırsız sorumluluğunun olması, dezavantaj olarak görülmüştür (Morse, 2001: 2). 1907 tarihinde kabul edilen "Limited Partnerships Act" ile "limited partnership" olarak ifade edilen, Türk hukukundaki komandit ortaklıklarda olduğu gibi, ortaklarının bazılarının sınırlı sorumluluğa sahip olduğu "partnership" düzenlenmiştir. Ancak, "limited partnership" oluşturma teşebbüsünün başarılı olduğu söylenemez. Bunun nedeni, bu tür ortaklıkların oluşum olarak, örneğin sınırlı sorumluluğa sahip olan ortağın ortaklık yönetimine karışması halinde dokunulmazlığını yitirmesi gibi, bazı zayıf yanlarının bulunması ve bu dönemde, sınırlı sorumluluğa ve tüzel kişiliğe sahip, halka kapalı "private company"lerin⁴⁶ varlığıydı (Morse, 2001: 2). Birleşik Krallıkta mevcut partnership'lerde ortak olanlar, Salomon v A.Salomon & Co Ltd. (1897) HL olarak bilinen çok ünlü davada da⁴⁷ açıkça belirtildiği gibi, tüzel kişiliği bulunan bir ortaklıkta ortak olan bir ortağın (Salomon'un) avantajlarına sahip değildi (Okan, 2004: 54; Ottley, 2002: 1; Hicks ve Goo, 1997: 81).

"Limited partnership", "limited company" ve "general partnership" in karışımıdır.⁴⁸ "Limited partnership" ler tüzel kişiliğe sahip olmamasına karşın Türk hukukundaki kolektif ve komandit ortaklıklar gibi ortaklıklar siciline tescil edilirler. "Limited partnership"ler, Limited Partnership Act 1907 (LPA 1907)'in hükümleriyle ortaya konulan istisnalar dışında "general partnership" ile aynı rejime tabidir (Pettet, 2001: 22).

Limited Partnership Act 1907'ye göre, "limited partnership"te Türk hukukundaki komandit ortaklıklarda olduğu gibi, iki tür ortak bulunmaktadır: ortaklığın bütün borç ve yükümlülüklerinden sorumlu olan sınırsız sorumlu ortak (general partner) ve partnership'in tüm borç ve yükümlülüklerinden sorumlu olmayıp, sadece ortaklığa getirdiği sermaye miktarıyla sorumlu olan sınırlı sorumlu ortak (limited partner) (LPA 1907 m.4/2).

"Limited partnership"te, Türk hukukundaki komandit ortaklıklarda olduğu gibi, en az bir sınırsız sorumlu ortak (general partner) ve bir sınırlı sorumlu ortak (limited partner) bulunmak zorundadır. Sınırsız sorumlu ortak, ortaklıkla ilgili tüm kararları

⁴⁶ Bu ortaklıklar Türk hukukundaki Limited Ortaklıklara benzemektedir.

⁴⁷ Bu dava ile ilgili geniş bilgi için bkz. Okan, Neval (2004), "İngiliz Ortaklıklar Hukukunda Kurucu ve Kurucuların Görev ve Sorumlulukları", Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 3(3), 49-80.

⁴⁸ İngiliz hukukunda yer alan "limited partnership"ler, Türk hukukundaki komandit ortaklıklara benzemektedir. Ancak Türk hukukundaki komandit ortaklıklardan farklı olarak bu ortaklıkların tüzel kişiliği bulunmamaktadır (LPA 1907 m. 4 (2)).

alır. Sınırsız sorumluluğa sahiptir ve tüm risk bu ortak üzerindedir. “Limited partnership”te, ortaklık sermayesine katkıda bulunan sınırlı sorumlu ortak, yönetimde yer alamaz: bu nedenle ortaklığı bağlayıcı bir sözleşme yapma yetkisine de sahip değildir (LPA 1907 m.6/1). Sınırlı sorumlu ortak yönetimde yer aldığı takdirde, sınırsız sorumlu ortak olduğu kabul edilir (LPA 1907 m.5 ve 15). Ortaklığın adında, sınırsız sorumlu ortağın adı da yer alamaz. Genellikle sermayenin büyük bir bölümünü sağlar ancak, çok az risk üstlenir. Tüzel kişiler, “limited partnership” de sınırlı sorumlu ortak olabilirler (LPA 1907 m. 4(4)). Görüleceği gibi bu düzenlemeler Türk hukukundaki komandit ortaklıklara ilişkin düzenlemelerin benzeri düzenlemelerdir.

“General partnership”lerde olduğu gibi, Companies Act 1985’in 717. maddesinde ticari işletme işletmek üzere kurulan Limited Partnership’lerin 20’den fazla ortakla kurulamaması ve bunun istisnalarına bir ilişkin düzenleme yer alıyordu. Companies Act 1985’in bu maddesi de, The Regulatory Reform (Removal of 20 Member Limit in Partnerships ect.) Order 2002 (No.3203) ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Limited partnership bazen “company” olarak adlandırılır. Ortaklığın adı, çoğunlukla, kurucu veya en önemli ortaklarından birinin adına, diğer ortakları ifade etmek üzere “company” sözcüğünün ilavesi ile oluşur (Mayson vd, 2003: 7).

“Limited partner”in ölümü veya iflası ortaklığı sona erdirmez. “Limited partner”in akıl hastalığına tutulmuş olması da ortaklığın mahkemece sona erdirilmesine neden olmaz (LPA 1907 m. 6(1)). “Limited partnership” sona erdiğinde ortaklığın işleri, mahkemece aksine bir karar verilmedikçe, “general partner” tarafından tasfiye edilir (LPA 1907 m.6(3)).

İngiliz hukukunda “limited partnership” kullanımı yaygın değildir; nadir olarak bu tür ortaklık tipine başvurulur. “Limited partnership” kurmanın temel nedeni, “limited company” vasıtasıyla çok kolaylıkla başarılamayacak olan birkaç faydasının olmasıdır (Grier, 1998: 20). “Limited partnership”ler bazen riskli yatırımlar yapan sermaye sahiplerince vergi vasıtası olarak kullanılırlar (Grier, 1998: 20; Pettet, 2001: 22). Nadiren, İskoçya’da ziraat alanında, özellikle “limited partnership”in çok uygun olacağına düşünülüşü çiftliklerde, “limited partnership”lere rastlanmaktadır.⁴⁹

⁴⁹ “Arazi sahibi genellikle sınırlı sorumlu ortaktır ve çiftliğini sınırlı sorumluluğa sahip ortaklığa, yani “limited partnership”e kiralamaktadır. Çiftçinin çocukları da ortaklığın sınırsız sorumlu ortakları, yani “general partner” olmakta, elde edecekleri kar ise performanslarına bağlı olarak artmakta ya da düşmektedir. Arazi sahibinin yatırımı, kendi sorumluluğunun sınırlandırılmış olması nedeniyle, güvenlik sağlamaktadır.” “Limited partnership’in çiftlikte bir diğer kullanımı da, arazi sahibinin (sınırlı sorumlu ortak) araziyi limited partnership’e kiraya vermesidir. Daha önce mal sahibinin kiracısı olan sınırsız sorumlu ortağın (general partner), kiracılığı sona ermekte ve yasal kullanım hakkına sahip olmaktadır. Bu da arazi sahibine, arazisini satma açısından, kolaylık sağlamaktadır.” (Grier, 1998: 20)

Sonuç

İngiliz ortaklıklar hukukunun sürekli bir değişim ve gelişim gösterdiği görölmektedir. İngiliz hükümeti İngiliz ortaklıklar hukukunun modern hale getirilmesini için çalışmalar başlatmış ve Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca adil, modern ve etkili bir ortaklıklar hukukuna gerek olduğu ifade edilmiştir. Bu konuda araştırmalar yapılmış, bunların sonucunda, "White Paper"lar yayınlanmıştır. Sonuçta Ortaklıklar Yasası Tasarısı hazırlanmıştır. Bu gelişmelerde, ülke içi gereksinimler kadar Avrupa Birliği düzenlemelerinin ve küresel gelişmelerin etkili olduğu da görölmektedir. 2006 yılında ortaklıklar yasa tasarısı kabul edilerek, Companies Act 2006 yürürlüğe konulmuştur. Bu kanunun tüm maddeleri 2008 yılı sonu itibariyle yürürlüğe girmiş olacaktır. Şu an mevcut yasal düzenlemelere baktığımızda ortaklıkların Partnership ve Company olarak ayrıldığını ve temelde farklı yasa hükümlerine dayandıkları görölmektedir. Company olarak kurulan ortaklıklar tüzel kişiliğe sahip iken Limited Liability Partnership olarak kurulan ortaklıklar dışındaki "partnership"ler tüzel kişiliğe sahip değildir. Her bir "partnership" in de farklı yasalarca düzenlendikleri görölmektedir. "Partnership"lerin fazla rağbet görmediği ise bir gerçektir. Bu ortaklıkların kurulma nedeni ise, company olarak kurulan ortaklıklar ile başarılamayacak bir takım işlerde büyük yararlarının bulunmasıdır.

Kaynakça

- Bourne, Nicholas (2005), "Company Law Reform", *Business Law Review*, 26(7), 163-165.
- Davies, Paul L. (2002), *Introduction to Company Law*, 1st Ed., Oxford: Oxford University Press.
- Dine, Janet (2001), *Company Law*, London: Sweet & Maxwell
- Edwards, Vanessa (1999), *EC Company Law*, New-York: Oxford University Press
- Grier, Nicholas (1998), *UK Company Law*, Chichester: J.Wiley
- Hicks, Andrew ve Goo, S.H. (1997), *Cases and Materials on Company Law*, 2nd Ed., London: Blackstone Press
- Keenan, Denis ve Bisacre, Josephine (2002), *Company Law*, 12th Ed., Harlow: Longman
- Marsh, Jonathan (2002), "Disiplinary Proceedings Against Authorised Firms And Approved Persons Under The FSMA 2000", Ed. John de Lacy, *The Reform of United Kingdom Company Law*, London: Cavendish Pub.
- Mayson, Stephen M, Ftench, Derek, Ryan, Christopher (2003), *Company Law*, 20th Ed, Oxford: Oxford University Press.
- Morse, Geoffrey (2001), *Partnerships Law*, 5th Ed., London: Blackstone Press
- Okan, Neval (2004), "İngiliz Ortaklıklar Hukukunda Kurucu ve Kurucuların Görev ve Sorumlulukları", *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(3), 49-80.
- Ottley, Michael (2002), *Briefcase Company Law*, 2nd Ed., London: Cavendish Pub.
- Pettet, Ben (2001), *Company Law*, Harlow: Longman
- Rose, Francis (2001), *Company Law*, 5th Ed., London: Sweet & Maxwell
- Villers, Charlotte (1998), *European Company law-Towards Democracy?*, Aldershot: Ashgate/Dartmouth
- Villers, Charlotte (1996), "Harmonisation of Company Law in Europe-With an Introduction to Some Comparative Issues", Ed. Geraint G. Howells, *European Business Law*, Aldershot: Dartmouth
- Wymeersch, Eddy (2001), "Company Law in Europea and European Company Law", http://www.law.rug.ac.be/fli/WP/WP2001-pdf/wp2001-06*.pdf (Erişim: 14.10.2008)
- Acca Study Text, *Company Law*, 2nd Ed., London: BPP Publishing Ltd, 1989

“Company Law and Investigations, Modernising Company Law”,
<http://www.dti.gov.uk> Erişim: 18.02.2003

“English Company Law Reform”, <http://www.freshfields.com>, Erişim: 30.10.2002

“Modernising English Company Law”, <http://www.pwc.com>, Erişim: 14.02.2003

“The Joint Stock Company and The problems of The Close Corporations”, Iova
Law Review, 1964-1965

Mevzuat (İngiltere)

Companies Act 1985, <http://www.opsi.gov.uk/acts> (Erişim: 10.11.2008)

Companies Act 2006, <http://www.opsi.gov.uk/acts> (Erişim: 10.11.2008)

Companies (Audit, Investigations and Enterprise) Act 2004,
<http://www.opsi.gov.uk/acts> (Erişim: 10.11.2008)

Partnerships Act 1890, <http://www.opsi.gov.uk/acts> (Erişim: 10.11.2008)

Limited Partnerships Act 1907, <http://www.opsi.gov.uk/acts> (Erişim: 10.11.2008)

Limited Liability Partnerships Act 2000, <http://www.opsi.gov.uk/acts> (Erişim:
10.11.2008)

Financial Services And Markets Act 2000, <http://www.opsi.gov.uk/acts> (Erişim:
10.11.2008)

The Regulatory Reform (Removal of 20 Member Limit in Partnerships ect.) Order
2002 (No.3203), <http://www.opsi.gov.uk/stat> (Erişim: 10.11.2008)

Statutory Instrument (SI) 1987 No.1991: The Companies (Mergers and Divisions)
Regulations 1987, <http://www.opsi.gov.uk/stat> (Erişim: 10.11.2008)

Statutory Instrument (SI) 1992 No. 1699: Statutory Instrument 1992 No. 1699: The
Companies (Single Member Private Limited Companies) Regulations 1992
<http://www.opsi.gov.uk/stat> (Erişim: 10.11.2008)

Statutory Instrument (SI) 1992 No. 3179: The Oversea Companies and Credit and
Financial Institutions (Branch Disclosure) Regulations 1992,
<http://www.opsi.gov.uk/stat> (Erişim: 10.11.2008)

Mevzuat (Avrupa Topluluğu)

Council Regulation (EEC) No 2137/85 of 25 July 1985 on the European Economic
Interest Grouping (EEIG) Official Journal L 199, 31/07/1985 P. 0001 - 0009

Council Regulation (EC) No 2157/2001 of 8 October 2001 on the Statute for a
European company (SE) Supplemented by Council Directive (2001/86/EC)of 8

October 2001 supplementing the Statute for a European Company with regard to the involvement of employees, Official Journal L 294, 10/11/2001 P. 0001 – 0021

Regulation (EC) No 1606/2002 of the European Parliament and of Council of 19 July 2002 on the application of international accounting standards, Official Journal L 243, 31/07/1985 P. 0001 - 0009

First Council Directive 68/151/EEC of 9 March 1968 on co-ordination of safeguards which, for the protection of the interests of members and others, are required by Member States of companies within the meaning of the second paragraph of Article 58 of the Treaty, with a view to making such safeguards equivalent throughout the Community, Official Journal L 065, 14/03/1968 P. 0008 – 0012

Second Council Directive 77/91/EEC of 13 December 1976 on coordination of safeguards which, for the protection of the interests of members and others, are required by Member States of companies within the meaning of the second paragraph of Article 58 of the Treaty, in respect of the formation of public limited liability companies and the maintenance and alteration of their capital, with a view to making such safeguards equivalent, Official Journal L 026, 31/01/1977 P. 0001-0013

Third Council Directive 78/855/EEC of 9 October 1978 based on Article 54 (3) (g) of the Treaty concerning mergers of public limited liability companies, Official Journal L 295, 20/10/1978 P. 0036 - 0043

Fourth Council Directive 78/660/EEC of 25 July 1978 based on Article 54 (3) (g) of the Treaty on the annual accounts of certain types of companies, Official Journal L 222, 14/08/1978 P. 0011 - 0031

Sixth Council Directive 82/891/EEC of 17 December 1982 based on Article 54 (3) (g) of the Treaty, concerning the division of public limited liability companies, Official Journal L 378 , 31/12/1982 P. 0047 - 0054

Seventh Council Directive 83/349/EEC of 13 June 1983 based on the Article 54 (3) (g) of the Treaty on consolidated accounts, Official Journal L 193 , 18/07/1983 P. 0001 - 0017

Eighth Council Directive 84/253/EEC of 10 April 1984 based on Article 54 (3) (g) of the Treaty on the approval of persons responsible for carrying out the statutory audits of accounting documents, Official Journal L 126 , 12/05/1984 P. 0020 - 0026

Eleventh Council Directive 89/666/EEC of 21 December 1989 concerning disclosure requirements in respect of branches opened in a Member State by certain types of company governed by the law of another State, Official Journal L 395, 30/12/1989 P. 0036 - 0039

Twelfth Council Company Law Directive 89/667/EEC of 21 December 1989 on single-member private limited-liability companies, Official Journal L 395, 30/12/1989 P. 0040 - 0042

Commission Recommendation of 15 November 2000 on quality assurance for the statutory audit in the European Union: minimum requirements (Text with EEA relevance) (notified under document number C (2000) 3304), Official Journal L 091, 31/03/2001 P. 0091 - 0097

Commission Recommendation of 30 May 2001 on the recognition, measurement and disclosure of environmental issues in the annual accounts and annual reports of companies (notified under document number C (2001) 1495), Official Journal L 156, 13/06/2001 P. 0033 - 0042

Kararlar (Avrupa Adalet Mahkemesi)

Marshall v Southampton and South West Hampshire Area Health Authority (Teaching) Case 152/84, Court of Justice of The European Communities, 26 February 1986, European Court Reports 1986 Page 00723; [1986] 2 All ER

Marleasing SA v La Comercial Internacional de Alimentacion SA (dava C-106/89) (1990) ECR I-4135 Davası, <http://www.europa.eu.int> (Erişim: 01.08.2006)

Tomberger v Gebruder von der Wettern GmgH Davası, Case C-234/94 [1996] 2B.C.L.C.457, [1996] All ER (EC) 817

Kararlar (İngiltere)

Khan and another v Miah and another [2000] HL Davası, [2001] 1 All ER 27Ebrahimi v

Westbourne Galleries Ltd and others (1972) HL Davası, [1972] 2 All ER 507

Mann v D'Arcy and Others (1968) Davası, [1968] 2 All ER 177

Abbott v Abbott (1936), CD Davası, [1936] 3 All ER 828

Salomon v A.Salomon & Co Ltd. (1897) HL Davası